

سیمادرخشان

سرودهای انقلابی مرزها را می‌شکنند

اشاره:

فرقی نمی‌کند از چه نوع باشد جاز، پاپ و یا حتی رپ هم که باشد، یک بار که گوش دهی، اشتیاق چندانی به شنیدن دوباره آن نداری و این خاصیت یک موسیقی است که شورآفرین باشد و وسوسه‌انگیز؛ اما به روز پس نمی‌توانی منکر تاریخ مصرقشان باشی. با این قاعده کلی، چرا برخی آهنگ‌ها در گذر زمان رنگ نمی‌بازند و تاریخ انقضایشان به سر نمی‌آید؟ شاید به این دلیل که در بعضی قوانین هم استثناهایی وجود دارد و پیرانتزهایی قابل می‌شوند، اما آنان که اهل دل اند، می‌گویند آنچه از دل برآید، لاجرم بر دل نشیند. با این ادعا می‌توان حدس زد که چرا بارهای از هنرها که زاینده دل هستند، حماسی می‌شوند و ماندنی!

۱۵۴

شماره ۱۸ | ویژه هر در تمدن اسلامی

«الله الله الله»، «هوا دلپذیر شد، گل از خاک بردمید»، «بوی گل سوسن و یاسمن آید» و...؛ اگر نسل اولی باشی یا دومی، با دیدن این عبارات که تنها تکه‌ای از سروده‌های انقلابی دهه ۵۰ تا ۶۰ می‌باشند، شور و حس عجیبی در دلت جریان می‌یابد. آهنگ‌هایی که در کمال سادگی، زیباترین آهنگ‌های ماندگار این سرزمین به شمار می‌آیند، اما به راستی چرا؟!»

سرودهای انقلابی علاوه بر این‌که یادآور روزهای انقلاب است، موسیقی‌ای است خلاق با ملودی‌هایی که به یاد می‌ماند. پس باید موسیقی‌هایمان را با موضوعات روز و در فضای آهنگ‌های انقلابی بسازیم.

موسیقی حماسی و انقلابی؛ پدر موسیقی ایران

موسیقی گاه نقش مثبت و مهمی را در موقعیت‌های مختلف (شادی و غم، شب و روز، تنهایی و جمع و...) ایفا کرده است و این نقش در شرایط خاص پررنگ‌تر به نظر می‌رسد. به طور نمونه استفاده از موسیقی هنگام دفاع از میهن در برابر تجاوز بیگانگان، از گذشته تا کنون میان ملل مختلف رایج بوده است. در کشور ما نیز مارش‌های نظامی و آهنگ‌های میهنی، از نخستین آثار موسیقی به شمار می‌روند. «صاحب‌نظران و کارشناسان در این مقوله، موسیقی حماسی و انقلابی را پدر موسیقی ایران می‌دانند. علی‌اکبر کردبچه؛ آهنگساز و نوازنده آثار موسیقی حماسی، معتقد است: «موسیقی انقلابی کشور ما موسیقی است که در دفاع از مرز و بوم ایران ساخته شده که جا دارد آن را به حوزه‌های دیگر زندگی مان بسط دهیم»^۱

اما از سال ۱۳۵۶ با شروع حرکت‌های پیدا و پنهان در جهت رشد و گسترش حرکت‌های انقلابی، آثار موسیقایی متعددی پدید آمد که این آثار به لحاظ جایگاه و پایگاه اجرایی، ساختار موسیقایی و شیوه‌های اجرا به سه دسته تقسیم می‌شوند:

سرودهای انقلابی با مضامین اسلامی
بخشی از آثار موسیقایی در دوران انقلاب ۵۷، سرودهایی هستند که به وسیله گروه

گرو و اغلب بدون همراهی ساز اجرا شده‌اند. این سرودها مفاهیم و مضامین انقلابی را در پیوند با اعتقادات مذهبی و رهبری پیر فرزانه انقلاب، امام خمینی (ره)، مد نظر داشتند. «خمینی ای امام» از مشهورترین و شاخص‌ترین این سرودهاست که حمید شاهنگیان، ساخت و سرپرستی اجرای آن را عهده‌دار بوده است. ریتم ساده و اغلب دو ضربی یا چهار ضربی و ملودی‌های ساده و تکرارشونده با پرهیز از پیچیدگی، وجوه موسیقایی این آثار را تشکیل می‌دهند، اما غیر حرفه‌ای بودن مجریان این سرودها، انقلابی بودن، شعاری بودن و مناسبتی شدن، این دسته از آثار دوران انقلاب را متمایز می‌کند. عنوان سرود هم مناسب‌ترین نام برای این طیف از موسیقی‌های آن دوران است. نزدیکی به بیان محاوره‌ای، نزدیکی به شعارهای مردمی و یادگیری سریع و اجرای نسبتاً آسان، دیگر مشخصه‌های این سرودها می‌باشد.

سرودهای موسیقایی ترانه‌مانند

هم‌زمان با انقلاب شکوهمند ایران و در سال‌های اولیه، آثار دیگری پدید آمدند که خصوصیات انقلابی و اجتماعی را در قالب سرود ارائه می‌کردند. بهره‌گیری از ملودی‌های عامه‌پسند و نزدیکی آن‌ها به ترانه‌های مردم‌پسند، وجه مشخصه این دسته از آثار بود. در واقع عنصر حماسی انقلابی در کنار عناصر مردم‌پسند، سروده‌هایی را شکل داد که با استقبال بی‌نظیر مردم مواجه شد تا آن‌جا که ورد زبان همگان گشت.

«ایران ایران ایران رگبار مسلسل‌ها»، یا «الله الله، الله اکبر» با صدای رضا رویگری و از ساخته‌های فریدون خوشنود، مشهورترین آثار این دوران به شمار می‌روند. بهره‌گیری از ملودی‌های ساده و جذاب مناسب با ذوق عموم مردم و استفاده از ریتم‌های مناسب آثار انقلابی و مضامین مردمی و اجتماعی و انقلابی، ماندنی‌ترین آثار را خلق کرد. در سال‌های بعد هم «ای مجاهد شهید مطهر» ساخته احمدعلی راغب در سوگ استاد مطهری، از مشهورترین آثار این دوران به شمار می‌رود.

آثار کانون چاوش

کانون موسیقی چاوش در سال ۵۶ و به همت هوشنگ ابتهاج (ه.ا.سایه)، محمدرضا لطفی و حسین علیزاده تأسیس شد که حضور چهره‌های سرشناس

موسیقی ایران در این کانون به اعتبار آن افزود. «شب‌نورد» و «کاروان شهید» از جمله آثار این دوران هستند که وجوه موسیقایی، ساختار متنوع و گاه پیچیده، بهره‌گیری از امکانات موسیقی ایرانی و ساختار صوتی آن، استفاده از اشعار قوی، زیبا و پرمحتوا در پیوند با عناصر موسیقایی مورد نیاز این گونه آثار نظیر ریتم و تحرک آن‌ها، آثار درخشانی را به لحاظ موقعیت تاریخی و تعامل با حرکات‌های مردمی به وجود آوردند.^۲ اما چرا سروده‌های فعلی فارغ از آن حس و حال است؟!»

«سیدجواد هاشمی، نواساز، بازیگر و کارگردان؛ در پاسخ به این چرایی و با تأیید این‌که این روزها دیگر حس و حال آهنگسازان مثل گذشته نیست، می‌گوید: «سروده‌های انقلابی اغلب با بی‌میلی و به صورت سفارشی ساخته می‌شود، پس طبیعی است که دیگر سرودی در آن حال و هوا نداشته باشیم، اما چه خوب بود در جشنواره موسیقی فجر که به مناسبت پیروزی انقلاب برپا می‌شود، به این موسیقی بهایی داده می‌شد و جایگاه خاصی برای اجرای چنین برنامه‌هایی منظور می‌گشت، چرا که همین فقدان‌ها هم اکنون باعث شده تا موسیقی‌دانان این شاخه نتوانند در موسیقی حماسی و انقلابی حرکتی موفق و مداوم داشته باشند.»

بیگیری‌پور نیز که اولین سرود ملی جمهوری اسلامی ایران را ساخته است، با اشاره به سرودهای آن زمان، یادآور

بهره‌گیری از ملودی‌های ساده و جذاب مناسب با ذوق عموم مردم و استفاده از ریتم‌های مناسب آثار انقلابی و مضامین مردمی و اجتماعی و انقلابی، ماندنی‌ترین آثار را خلق کرد.

می‌شود: «سرودهای انقلابی علاوه بر این‌که یادآور روزهای انقلاب است، موسیقی‌ای است خلاق با ملودی‌هایی که به یاد می‌ماند. پس باید موسیقی‌هایمان را با موضوعات روز و در فضای آهنگ‌های انقلابی بسازیم؛ مثلاً کارکردن

هم اکنون لایه‌های کودکان فلسطینی و لبنانی است. شعار صبحگاهی آن‌ها قبل از رفتن به سر کلاس درس و حتی آهنگ بازی‌های محلی و کودکانه‌شان. پس تعجبی ندارد که فرزندان فلسطینی و لبنانی با آن جثه کوچک‌شان و با همان سنگریزه‌هایی که در دست دارند، روحیه مقاومت را در خود بارور می‌سازند، اما این حس و حال خاص سرزمین قدس و آن‌جا که کاج و زیتون‌ها سر به فلک می‌کشند، نیست.

کمی دورتر از آن‌جا که دولتمردانش هر روز و هر ثانیه با سیاستی دشمن‌وار، سعی

«سامی یوسف» در صفحه فیس‌بوک از تمام دوستانی که رسول خدا(ص) را دوست دارند، خواهش کرد که این صفحه را که باعث نفرت و تفرقه می‌شود، در فیس‌بوک به عنوان صفحه زشت و توهین‌آمیز دانسته و معرفی کنند.

حال در کنار سرودهای حماسی و انقلابی ایران، به سرودهای دیگری از همین جنس برمی‌خوریم که از لبنان و فلسطین و به همت حزب‌الله طنین‌انداز می‌شوند. همان‌هایی که در برخی روزهای خاص همچون روز جهانی قدس از رسانه ملی می‌شنویم. هر چند زبان سروده‌هایشان عربی است، اما می‌توانیم قاطعیت و مردانگی را از پس کلامشان درک کنیم. خوشبختانه این سرودها مرز نمی‌شناسند و خیلی سریع همه‌گیر می‌شوند تا به آن حد که در کشورمان در روز گرامی داشت حماسه فتح خرمشهر و در تالار وحدت، گروه سرود حزب‌الله، مهمان ویژه‌مان می‌شوند و به اجرای سرودهای خویش می‌پردازند.

«سرود اول «مسیره الاحرار» است بعد «شمشیر مقاومت» که در آن‌ها تکیه بر مقاومت، ایستادگی و تأکید بر جهاد اسلامی با اشغالگران موج می‌زند: به «مکه»، «الخلیل» و «جبل» سوگند که از نخستین روز، «شهادت» رؤیای ما بوده است.

سرود سوم، ترانه‌ای است که گروه در همین چند روز و به طور فی‌البداهه آن را تنظیم و تقدیم به جوانان ایرانی کرده‌اند که توانسته‌اند با تکیه بر توانمندی‌های خویش به فناوری هسته‌ای دست یابند. این سرود با استقبال بی‌نظیر مواجه می‌شود.

سرود بعدی که همراه با تصاویر سخنرانی تاریخی «سیدحسن نصرالله» دبیرکل حزب‌الله لبنان است، شور و شوق خاصی می‌آفریند: باسمک باسمک یا الله، نحن جنودک حزب الله، لبیک یا نصرالله.

و آخرین سرود «مرگ بر اسرائیل» که با شعارهای «الموت لاسرائیل» حضار همراه می‌شود.^۴ ریتیم تمام ترانه‌ها بسیار تند است و نقش سازهای کوبه‌ای در آن به گونه‌ای سمبلیک بر «قدرتمندی» مقاومت اسلامی تأکید دارد. این سرودها

روی موسیقی «انرژی هسته‌ای» به نوعی می‌تواند موسیقی وجود محسوب شود. از آن‌جا که کارهای زیادی را برای صدا و سیما در حوزه آهنگ‌های انقلابی اجرا کرده‌ام، جذب خواننده‌های خوش‌صدا که تعدادشان هم کم نیست را در بخش سرودهای انقلابی و ارزشی مثرتر می‌بینم»

محمد گلریز خواننده‌ای که آثار زیادی را در حوزه موسیقی انقلابی ارائه داده است، به توصیف حال و هوای آن روزها می‌پردازد و می‌گوید: در آن روزهای پرشور، به دنبال موسیقی‌ای بودیم که فراگیر، حامل پیام ویژه و موازی با محورهای انقلاب باشد. حال هم باید از این موسیقی در ابعاد مختلف و مباحث روز استفاده شود که در این راستا می‌بایست نهادهای مسئول در حوزه موسیقی کشور همچون وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، صدا و سیما و ... به این مهم بپردازند و به راه‌هایی برای به روز شدن آن بپردازند.

وی با اشاره به این‌که در حال حاضر بیشتر سرودها رنگ و بوی موسیقی لس‌آنجلسی به خود گرفته‌اند، خاطر نشان می‌کند: ما به خوبی می‌توانیم با استفاده

محمد گلریز با اشاره به این‌که در حال حاضر بیشتر سرودها رنگ و بوی موسیقی لس‌آنجلسی به خود گرفته‌اند، خاطر نشان می‌کند: ما به خوبی می‌توانیم با استفاده از تم‌های موسیقی ایرانی به ساخت آثار انقلابی بپردازیم.

از تم‌های موسیقی ایرانی به ساخت آثار انقلابی بپردازیم»^۳ اما ساخت و تولید آثار حماسی، زیبا و ماندنی تنها دغدغه مسئولان و دست‌اندرکاران این مرز و بوم نیست. این مهم چندی است که از سوی برخی دولتمردان و یا حتی آنانی که از عوام بوده‌اند، اما در رگ‌هایشان غیرت و وطن‌دوستی جریان دارد، مورد توجه قرار گرفته است.

سامی یوسف: موسیقی راهی برای رساندن پیام اسلام و تشویق جوانان است به این‌که به هویت و دین خود افتخار کنند.

ایجاد فضایی، دوستان خود را به کشیدن کاریکاتور موهن در خصوص پیامبر گرامی اسلام (ص) دعوت کردند، این اقدام با اعتراض گسترده کاربران مسلمان این شبکه اجتماعی روبرو شد که موج اعتراضات جامعه مسلمان در سراسر جهان را نیز در پی داشت.

همراه با این اعتراضات، سایت دوستداران «سامی یوسف» با ارسال نوشته‌های از همراهی «سامی یوسف» با این حرکت خبر داد. «سامی یوسف» در صفحه فیس‌بوک از تمام دوستانی که رسول خدا (ص) را دوست دارند، خواهش کرد که این صفحه را که باعث نفرت و تفرقه می‌شود، در فیس‌بوک به عنوان صفحه زشت و توهین‌آمیز دانسته و معرفی کنند.^۸

آری با کمی تأمل و دقت نظر می‌توان دریافت که هنر از درون انسان تجلی می‌یابد که در این بین هنرهایی ماندنی و ستودنی می‌شوند که با احساسات عمیق و قوی‌تری همراه باشند. طینتی که برگرفته از حس وطن‌خواهی، دوستی، آرمان‌گرایی و حفظ ارزش‌ها و اخلاقیات است؛ قابلیت مرزگشایی و جهانی شدن را داراست. حتی می‌تواند فراتر از این، لالایی کودکان یک سرزمین شود و یا سرودی ملی. سرودی که شنیدنش موسم خاصی نمی‌خواهد و همواره روح و جان انسان را می‌نوازد.

پی‌نوشت‌ها:

۱. بررسی نقش موسیقی، سامانه اطلاع‌رسانی تشکلی‌های دینی کشور.
۲. آن روز خورشید با زاله طلوع کرد، مرکز موسیقی و سرود صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران.
۳. مقاله «موسیقی حماسی و انقلابی؛ پدر موسیقی ایران است»، سایت گوگل.
۴. سروده‌های حزب‌الله، رساکیا بلوگفا، rasakia.blogfa و حزب‌الله پارسی بلوگ.
۵. Wikipedia.org.
۶. Samiyusuffan.blogfa.
۷. سایت موسیقی اسلامی، معرفی و نشر هنرهای معنوی.
۸. Islamicmusic.ir

اجتماعی، آرمان‌گرایانه و اعتراضی ترانه‌ها و آهنگ‌هایش هم در این موفقیت سهمی بسزا دارند. سامی یوسف تاکنون به زبان‌های انگلیسی، ترکی استانبولی، ترکی آذربایجانی، فارسی، هندی و عربی؛ تصنیف‌های مذهبی بسیاری را اجرا و در آمریکا، مصر، کویت، سودان، عربستان و الجزیره کنسرت‌هایی برگزار کرده است که کنسرت صلح وی در سال ۲۰۰۷ و در ورزشگاه ویمبلی در آرنانگلستان، با استقبال خوبی مواجه شد. مضمون اصلی این کنسرت درباره دارفور و صلح در آن بود که روزانه تعداد زیادی از مردم به علت درگیری‌های محلی از بین می‌روند.

تمامی درآمد حاصل از این کنسرت هم به مؤسسه خیریه کمک به دارفور اهدا شد.^۶ «اما آلبوم دیگر سامی یوسف که به مناسبت ماه مبارک رمضان سروده شده، شفا نام دارد که به دو زبان انگلیسی - عربی و تلفیقی از ملودی غربی و شرقی ساخته شده است. درون‌مایه اصلی شعر به معنای «شفا دهید تا شفا یابید» است. سامی یوسف ترانه و موزیک ویدئوی جدید خود را از طریق سایت رسمی خود به صورت رایگان منتشر کرد.^۷

اما تلاش‌های سامی یوسف به همین جا محدود نشده است. «پس از این که کاربران شبکه «فیس‌بوک» در اقدامی غیرانسانی و مغایر اصول اخلاقی با

در کم‌رنگ ساختن ارزش‌ها و اخلاقیات دارند؛ همچون: متهم ساختن مسلمانان به اعمال تروریستی، منع حجاب در مراکز تحصیلی و دانشگاهی و...؛ کسانی در قالب ترانه و با سبک‌هایی حیرت‌آور، چهره‌های متفاوت، اما واقعی را از اسلام نشان می‌دهند.

«یکی از این افراد که امروز از سرشناسان می‌باشد، سامی یوسف است؛ آهنگساز و خواننده پاپی که به مضامین اسلامی می‌پردازد و «از سوی مجله تایم به عنوان بزرگ‌ترین ستاره راک اسلام و از سوی مجله گاردین ستاره راک مقدس معرفی شده است.»^۵

این خواننده ایرانی‌الصل که در یک خانواده آذربایجانی در شهر تهران متولد شد و به همراه خانواده و از سن سه سالگی به بریتانیا رفت، معتقد است موسیقی راهی برای رساندن پیام اسلام و تشویق جوانان است به این‌که به هویت و دین خود افتخار کنند. موسیقی او غالباً دربرگیرنده ترانه‌هایی است با مضمون اسلام، وی همچنین از موضوعات اجتماعی و بشردوستانه در موسیقی خود استفاده می‌کند.^۵

«المعلم»، «امت من» و ترانه «صلوات»؛ جزو معروف‌ترین سروده‌های سامی یوسف می‌باشند. عده‌ای موفقیت او را به خاطر چهره و کلیپ‌هایش می‌دانند، اما مضامین

هنر از درون انسان تجلی می‌یابد که در این بین هنرهایی ماندنی و ستودنی می‌شوند که با احساسات عمیق و قوی‌تری همراه باشند. طینتی که برگرفته از حس وطن‌خواهی، دوستی، آرمان‌گرایی و حفظ ارزش‌ها و اخلاقیات است.